

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Doct. Martini Lvtherii Avgvstiniani Theologi Synceri
Lvcvbrationvm Pars Vna, quas ædidit usq[ue] in annum
præsentem XX. Catalogum earu[m] uersa tibi pagina
indicabit. Alio Tomo, Domino Volente, ...**

Luther, Martin

Basileae, 1520

VD16 L 3411

Beatissimo Patri Leoni X. Pont. Max. Frater Silvester Prierias ordinis
praedicatorum, sacri[que] Palatii magister, aeternam salutem. F. Syl.
Magister S. Palatii Ad Martinvm Lvther.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34878

BEATISSIMO PATRI

89

LEONI X. PONT. MAX. FRATER SILVESTER

Prierias ordinis prædicatorum, sacriq; Palatii
magister, aeternam salutem.

Nescio pater beatissime, an ullo sim tēpore letior, q̄ cū tue beatitudinis contēplatione, & gratia aliquid efficio. Quo actum putarim, ut cōmētarijs in primū secundū cōflatis ex diuo Tho. immerfus potius q̄ implicitus cū edendis, tum exornandis & consumendis, nō potuerim tanta uoluptate detineri, quin reiectis, ac postergatis studijs & contemplationibus, proprijs Martino nescio cui Luther, qui in ueritatem ipsam, & sanctam hanc sedem ceruicem eleuatam ostentat, me scutum opponerem pro sedis huius, proq; ueritatis honore, ac maiestate pugnatur^o. Deniq; tridui laborē in opus istud absumpsi, tāta letitia & animi iocūditate, ut amor ipse mihi sensim ueritatē inferret, illaq; iugiter ac celerrime animo illaberetur. Oro uero beatitudo tua pauca ista que elucubraui, in tantis & tā infestis laboribus, item & curis, percurrere non deditur, & sua beniuola censura inepte dicta, aut eliminare, aut eliminare. Ita em̄ fiet, ut tāta sim post hac fiducia, ac si fida lorica instructus, ut etiā sathanā ipsum in futuro certamine non extimescam, immo auidus experiri cupiā an ferreū nasum, aut caput eneū gerat iste Martinus, ut effringi non possit. Vbi uero is sua fundamenta in lucem extulerit, sua probaturus, aut improbaturus nostra, quidam (uolente deo) moliar, & maius, & accuratius expolitur. Eternum uale benignissime Pastor.

Syluester conflat commentarios.

Oscutum;

Oelegantem amatorem.

Inepte dicta eliminare.

Satis Thomasti ce;

Sacrarum literarum professori, Martino Luther, Frater Syluester de Prierio ordinis prædicatorum spiritum humilitatis & ueritatis.

ET si longa mora intercedente Martine mi, literarias manus conferre desuerim, eo uel maxime quod tarda senectū iam frigeant effete uires, tuis tamen uerbis excitus, ac pene impulsus, quibus undiq; athletas quasi alter Dares in certamina uocas, desuetas palestras p̄ sancta apostolica Sede, itē pro ueritate tuēda denuo aggredi statui. Quoniā uero codicis abs te (ut fertur) editi/fundamenta cernere non datur, nec tu conclusionibus tuis probationem ullā attulisti, earūq; complures sensus cū ueros, tū etiā falsos prefeferāt, non aliter imprimis tecū congregari uelim, q̄ tuarū falsarū positionū opposita substinēdo & defensando, ut quibus innitaris fundamentis edoceas. Quasq; ergo tuas sententias percurrens, ac trutinās, dialogo nobis ipsis qui certaturi sumus inter locutoribus (deo maximo optimo inuocato) futuro, certamini iam principium afferro. Vale & melius sentias.

Hic uidetur adiutus ab aliquo.

Responsio magistri Syluestri de Prierio ordinis prædicatorū, sacri palatii Magistri, ad conclusiones magistri Martini Luther.

Tuum dogma ad examissimū cribratur^o Martine mi, normas & fundamenta iaciam necesse est. Fundamentum primū est. Ecclesia uniuersalis essentialiter est conuocatio

Intētiū theologū & fraternalē.

H iij uocatio

uocatio in diuinū cultum omnium credentium in Christū. Ecclesia uero uniuersalis uirtualiter est ecclesia Romana, ecclesiarum omnium caput, & Pontifex maximus. Ecclesia Romana, representatiue est collegium Cardinalium, uirtualiter autē est Pontifex summus, qui est ecclesie caput, aliter tamen quā Christus.

Hæc oia p
ec
clesia Ro. q
s
uncq̄, aut in e
uange. aut in
Paulo, aut in
ueterū inter
pretū ullo le
git. Fraterna
lia sunt & rei
cētioris schol
lastice theolo
gie dogmata

Fundamentū secundū. Sicut ecclesia uniuersalis nō potest errare determinādo de fide, aut moribus, ita & uerū conciliū faciēs quod in se est (ut intelligat ueritatē) errare non potest, quod intelligo in cluso capite, aut tandē ac finaliter licet forte prima facie fallatur quousq̄ durat motus inquirende ueritatis, immo etiā aliquando errauit, licet tandē per spiritum sanctū intellexerit ueritatē, & similiter nec ecclesia Ro. nec Pontifex summus determinans ea ratione qua Pontifex, id est ex officio suo, pronuncians & faciēs qd in se est, ut intelligat ueritatē.

Fundamentum tertium. Quicumq̄ non innititur doctrine Ro. ecclesie, ac Romani Pont. tanq̄ regule fidei in fallibili, a qua etiā sacra scriptu. robor trahit & auctoritatem, hereticus est.

Fundamentum quartū. Ecclesia Ro. sicut uerbo, ita & facto potest circa fidē & mores aliquid decernere, nec in hoc differentia ulla est, preter id quod uerba sunt accommodatiora quā facta, unde hac ratione consuetudo uim legis obtinet, quia uoluntas principis factis pmissiue aut effectiue exprimitur, & consequenter quēadmodū hereticus est male sentiēs circa scripturarū ueritatē, ita & male sentiēs circa doctrinam & facta ecclesie in spectantibus ad fidē & mores, hereticus est. Correlarium. Qui circa indulgentias dicit ecclesiam Romanā non posse facere id quod de facto facit, hereticus est. Age nunc Martine & tuas conclusionēs in medium afferas.

Mar. Dominus & magister noster Iesus Christus dicens, pœnitentiam agite, omnem uitam fidelium pœnitentiam esse uoluit. Quod uerbum de pœnitentiā sacramentali, id est confessionis, & satisfactionis, quæ sacerdotum ministerio celebratur, non potest intelligi. Non tamē solam intendit interiorem, immo interior nulla est, nisi foris operetur uarias carnis mortificationes.

Mirū acumē
q̄ uerba Chri
sti prima tor
quer ad ea q̄
diu post Chri
stū, ignorata
fuerūt, nū lo
eadē uerba lo
quens de con
fessione sacer
dotis locutus
est

Syl. His uerbis tres conclusionēs Martine comprehendis, & uerbaliter saltē quatuor falsitates. Prima falsitas est, quod saluator impossibile iusserit, scilicet fideles omni tempore habere actū penitentię interioris uel exterioris, cū em̄ dicit agite, non loquitur de habituali interiori penitentiā, que sola perpetua est, & consequenter loquitur de actuali interiori uel exteriori, agere em̄, uel actus uel non sine actu est. Secunda. Verbum Christi dicentis, penitentiā agite, non potest intelligi de sacramentali penitentiā. Tripliciter em̄ penitentiā dici consueuit. Primo scilicet ut est uirtus quedam, cuius obiectum est peccatū sub ratione emendabilis, actus uero eius est dolor uoluntatis de peccato, ipsa uero est habitus moralis eliciēs dictū actū respectu obiecti. Secūdo uero penitentiā est sacramentū, cui⁹ pres sunt cōnitio, cōfessio & satisfactio. Tertio accipit uulgariter pro satisfactioe iniuncta a sacerdote, & omni carnis mortificatione. De qualibet autē harum triū dico predictū uerbum Christi non solū posse, uerū etiā & debere intelligi, cum ipse sufficiēter mādarit de bono opere efficiendo. Tertia falsitas est ad hominem. i. ad te, q̄ scilicet Christus non intendit loqui solū de interiori penitentiā, hoc em̄ in se quidē uerū est, sed tibi q̄ uis Christū his uerbis indicere penitentiā in omni uita, de exteriori non potest intelligi, quā oportet interi

tet Intercidere somno & gaudio, gaudēdo cū gaudentibus, & hmōi. Vnde tibi solū de interiori potest intelligi, nō omni sed habituali, quia etiā interiorē actū liberi ar. dormiētes necessario intercidimus. Quarta uero falsitas est, q̄ interior penitētia nulla est, nisi foris operetur uarias carnis mortificationes, immo dico q̄ exterior sine interiori nulla est, interior autē sola potest hominē saluare. Potest tñ hoc tuū dictū uerū, & a saluatore intentū habere sensum, scilicet q̄ oīs interior penitētia operat̄ uarias carnis mortificationes exterius, i. pro loco & tempore, i. qñ ubi & quō oportet, sed hic sensus tibi uidetur impossibilis.

Quasi Christus in terris suauiter uiuētū, inueniri possit.

Mar. Manet itaq; pœna donec manet odium sui, id est poenitētia uera intus) scilicet usq; ad introitum regni cœlorum.

Syl. Sic per penā exteriorē mortificationē Martine intelligis, quod inde conijcitur, q̄ penā contra odiū suū & interiorē penitētiā diuidis, intelligi nō potest nisi ut dictū est, i. pro loco & tēpore, aliter hec doctrina falsa, impossibilis & erronea est. Preterea improprie dictū est odiū suū quantū ad uere penitentes attinet nullus em̄ imbutus gratiā diuinā odit se, sicut nec proximum, quē ad instar sui diligit.

Voluptatem corporis non poenam, & a morē nō odiū sui asserit

Mar. Papa nō uult, nec potest ulla poenas remittere præter eas quas arbitrio uel suo, uel canonum imposuit.

Syl. Supposito q̄ ecclesia per indulgentiarū uisā concedat liberationē unius anime, uel plurium a purgatorio quod facere nequit, nisi relaxando penā inflictā a deo, supposito etiā q̄ ecclesia faciat indulgentias plenarias simpliciter, relaxando uidelicet omnē penā nulla habita mentione de iniuncta, ita q̄ tali indulgētia rite assecuta, anima statim e corpore soluta euolaret iuxta sanctorū interpretationē, dico Martine q̄ male sentis de facto ecclesie circa fidem, aut mores, quia posito casu possibili q̄ peccator teneatur ad penā iniunctā a sacerdote, item ad iniunctā a canone, & ulterius istis non sufficienter expurgantibus, tertio teneatur ad penā iniungendā a deo, tali casu (secundū te) rite assequens indulgētiā plenariā, decedens statim non euolaret, & si daretur ei indulgētia liberationis a purgatorio, si ibi non esset, non liberaretur, & ita circa factū ecclesie male sentis, a sanctis dissentis, & ideo meo iudicio ista concl. est heretica. Vñ & S. Tho. in. iij. dist. xxi. dicit q̄ ista opinio, scilicet q̄ indulgētie ualeāt solū ad remissionē pene iniuncte a sacerdote uel canone, est cōtra priuilegiū datū Petro, ut quod in terra remitteret, etiā in celo remitteretur, & preterea secundū istam opinionē inquit diuus Thomas, ecclesia hmōi indulgētiās faciens, magis damnificaret homines q̄ iuuaret, quia absoluendo a penitētijs iniunctis remitteret ad grauiōres, id est purgatorias, hec sanctus Thomas. cū tñ indulgētia nō est plenaria, nec fit secundū aliquā partē quotā reatus, puta remittendo tertiā partē penarū, nec conceditur liberatio alicuius anime a purgatorio, aliquem colorē habere, posset ista positio, quantū ad id qd dicit q̄ Papa non uult, quia communit̄ dicit de iniunctis penitētijs relaxamus, sed quia subditur, nec potest, quo ad hoc positio heretica est, auferēs aut truncās priuilegiū Christi ad ecclesiam.

Supponis q̄ nulli sunt,

Mores & facta Romana tenemur probare.

Quid scelus priuilegiū asseris Petro?

Concedit absolutiones pōtificū sonare de iniunctis poenitētijs.

Mar. Papa non potest remittere ullam culpam, nisi declarādo & approbando remissam a deo, aut certe remittendo casus sibi reseruos, quibus contēptis culpa prorsus remaneret.

H iij

Syl

Virtute idul- Syl. Etsi conclusio ista quoquo modo habeat apparentiā in his qui clauibus
gentiarū fra- ecclesie se contriti subiiciunt, & consequēter iustificati a culpa, in attritis tamē
ter nullā cul- qui uirtute clauium (iuxta sanctorum interpretationē) sunt contriti, nō Papa
pam remittit modo, uerū sacerdos quisquis peccata dimittit dispositiue & ministerialiter, id
pontifex, est applicando clauēs & sacramenta istis, non autem ea remittunt auctoritati/
 ue, sed hoc excellentioris est potestatis. Vnde hanc conclusionē dico falsam, &
 gratia disputādi substineo q̄ sit heretica, esto q̄ heretici nō sint eius positores,

Mar. Nulli prorsus remittit deus culpam, quin simul eum subiiciat humiliatum in omnibus sacerdoti suo uicario.

O Syl. agno- Syl. Leprosus (spiritualiter) Martine es, gestas em̄ cutē uariā & maculosam
scē teipsum, ueris falsisq; coloribus, dum multis falsis pauca uera commisceas, uerūq; reddis
q̄ nescio si qd dictū illud Bede, quod nulla tā falsa doctrina sit que aliq̄ uera nō intermisceat.
ueri tuis ad-
misceas syco-
phantis,

Mar. Canones pœnitentiales solū uiuentibus sunt impositi, nihilq; morituris secundum eosdem debet imponi.

Syl. Dico ad hoc dictum ut ad precedens proxime,

Mar. Inde nobis bñ facit spiritus sanctus in Papa, excipiēdo in suis decretis semper articulum mortis & necessitatis.

Syl. Recte quidem loqueris, sed que dicis nihil pposito attinēt, cum nō excipiat Pontifex articulum mortis quo ad impositionem penitentie, sed quo ad referuationem absolutionis.

Mar. Indocte & male faciunt sacerdotes ii, qui morituris pœnitentiā canonicas in purgatorium referuant.

Immo nullas Syl. Recte doces, sed tamē quod in alijs culpas, admittis: cum enim doces q̄
omnino refer Pontifex solū illas penas donat, que arbitrio suo uel canonū sunt inuncte teste
uat penas, cū diuo Tho. absoluis ab his, & ad purgatorias grauiores animas adducis.
sint iudicij
dei,

Mar. Zizania illa de mutanda pœna canonica in pœnam purgatoriā uidentur certe dormientibus episcopis seminata.

Syl. Dico ut proxime.

Mar. Olīm pœnæ canonicæ non post, sed ante absolutionem imponebantur tanquā tentamenta ueræ contritionis.

Quid audio? Syl. Nunc quoq; nostra tēpestare q̄n pene sunt arbitrarie, idē in omni penitē
iuxta arbitri- tentia seruandū dico per Cle. dudum. de sep. ubi & Io. And. Nisi forte nullū sit
um nostrum dubiū quin penitens penitentia in iungendam sit acceptaturus & expleturus.
deus punit
peccatorem?

Mar. Morituri per mortem omnia soluūt, & legibus canonum mortui iam sunt, habentes iure earum relaxationem.

Syl. Quod astruis uerū est, ubi pena ex canone tantū debet, quod si eā quam imponit canon, etiam diuina iustitia exigat, purgatorium neges necesse est.

Mar. Imperfecta sanitas seu charitas morituri necessario secum fert magnum timorem, tanto maiorem, quanto minor fuerit ipsa, qui timor & horror satis est se solo, ut alia taceam, facere pœnam purgatorij, cū sit proximus despirationis horrore.

Syl.

Syl. His dictis Martine duas conclusiones, & tres falsitates comprehendis, & quidē temere, Temeritas em̄ est in his, ad que nobis naturalis ratio non suppetit, uelle aliquid nostra auctoritate definire preter & a fortiori contra ea que in doctrina fidei sunt uel sanctorū, q̄ eodē spiritu scripturas interpretati sunt, quod edite fuere in his precipue: que fidei & morum sunt, in quibus concorditer docuere; immo non solū temerariū, sed erroneū est, ne dicā hereticum, ut ex quarto fundamento liquet, Prima autē falsitas est q̄ aperte innuis: q̄ hi qui in purgatorio continentur nesciant se saluandos, quod apertius etiam innuis infra conclusione tua, xix. Ego uero cū diuo Tho. cuius doctrina quantū ad fidē & mores attinet, per regulā fidei ecclesiā Ro. & discussa & pbata est, dico q̄ qui purgantur sciunt se liberandos, alioquin a nobis suffragia nō expeterent, quod crebro faciūt, ut liquet ex lib. dial. Gregorij. Secūda uero falsitas est q̄ q̄ purgantē timeant, preter q̄ filialiter, q̄ em̄ iā sustinēt in presenti non timēt, quia timor de futuro est malo, alia autē mala p̄ter ea q̄ sibi inter purgandū herent non timēt, cū sciant se ab his malis ad gloriā trāsituros ut dictū est. Tertia falsitas est q̄ hic timor se solo satis sit facere penā purgatoriā, quod utiq̄ falsum affirmo, quia nec facere potest cū non sit, nec se solo, alioquin impius esset deus, quippe qui preter istā sufficientem (ut astruis) penam, alias apponat, puta assistentie demonū ligationis ad certum locum, dilationis optate glorie, & eiusmodi.

Tu frater dei finis temere sine scriptura & tecū serme omnes Theologi scholastici.

Gravis auctoritas, ipse affirmat magister palatii quod negabit.

Mar. Videntur infernus, purgatorium, & cœlū differre, sicut desperatio, prope desperatio & securitas differunt.

Syl. Hoc uideēt quidē forte tibi, mihi autē cū d. Tho. uideēt q̄ qui purgant, habēt spem certā salutis, & cōsequēter nō sunt desperati, uel q̄ si siue ppe desperati differunt autē predicta sicut pena ppetua cū desperatione euadēdi, & uoluntate ppetuo adherendi peccato, quod inferno cōgruit, & sicuti pena temporalis cū spe euadēdi, & uoluntate adherēdi deo perpetuo, quod purgatorij est, & sicut priuatio oīs pene, & impletio oīs naturalis appetit⁹, & gaudij, ut in celo est.

Satis est abū de Syl. tibi sic uideri.

Mar. Necessarium uidetur animabus in purgatorio, sicut horrorem minui, ita augeri charitatem.

Syl. Vno inconuenienti dato plura contingunt, apud Arist. Vnde posito serui timore, qui charitati aduersatur, necessariū tibi fuit Martine modū inuenire quo pelleretur, quod esse nō potuit congruētius q̄ per augmentū eius, quod timori repugnat. Ego uero sanctorū uestigia sequens, & non uocum nouitates cū diuo Tho. dico, q̄ qui purgatoriū patitur est uiator secūdū quid, in q̄tū a beatitudine retardatur, nō autē simpliciter, unde in charitate non proficit, alioquin bonū esset eis diu esse in purgatorio, ut pfectiores & cōsumatiores euaderent.

Sanctorū uestigia. i. questionariorū theologorum.

Mar. Nec probatū uidetur ullis auctoritatibus, aut rationibus, quod sint extra statum meritū, aut augendæ charitatis.

Syl. Esto q̄ ista non probentur auctoritate scripture uel ecclesie, que necessaria conuincit (quod ad presens nec astruo nec destruo, cū tibi repente & ex his solū que memoriæ succurrunt respondeam) est tamen probatū auctoritate sanctorum, quæ argumentum probabile facit, tu uero eiusmodi tua auctoritate firmans, uide ne presumas.

Auctoritate sanctorū. i. Thomæ, quā præfert auctoritate scripture & ecclesie.

Mar. Nec hoc probatū uidet qd̄ sint de sua beatitudine certæ & securæ saltem.

saltem omnes, licet nos certissimi simus.

Syl. hoc sicut iam dictum est probatum est saltem probabiliter, tum ex autoritate sanctorum, tum experientia, quia frequenter suffragia petunt, sicut multipliciter patet per beatum Gregorium in libro dialo.

Mar. Igitur Papa per remissionem plenariam omnium poenarum, non simpliciter omnium intelligit, sed a seipso tantummodo impositarum.

Syl. Quid pont. intendat, uel non intendat omittens, dico, quod si de posse sit sermo: Papa ex rationabili causa potest remittere omnem poenam siue impositam siue non impositam, ut diuus Thomas edocet, oppositum autem dicere hereticum est, & contra priuilegium datum Petro a domino: ut dictum est.

Mar. Errant itaque indulgentiarum praedicatores illi, qui dicunt per Prae indulgentias hominem ab omni poena solui, & saluari.

Syl. Dico ut supra proxime, & quod tu Martine uulneratum & cecatum habes oculum, falsitatis trabe pergrandi, alienam festucam contemplaris.

Mar. Papa nullam poenam remittit animabus in purgatorio, quam in hac uita debuissent secundum canones soluere.

Syl. Negare potestatem Pape non se extendere ad relaxandum penas in purgatorio per uiam indulgentiae, est male sentire de facto & doctrina ecclesiae circa fidem aut mores, ideo hereticum est.

Mar. Si remissio ulla omnium omnino poenarum dari potest alicui, certum est eam non nisi paucissimis, id est, perfectissimis dari.

Syl. Quod asseris certum Martine, utique certum est, non quidem in ueritate ut reris sed in falsitate, dat enim ueniam non solum perfectissimis, sed etiam imperfectissimis modo habeant gratiam dei & charitatem per quam sunt ueniarum capaces, & seruent indulgentiae tenorem siue isti multi sint, siue pauci, quod soli deo notum est. Si tamen de multiplicitate saluandorum, aut assequentium indulgentias ex coniecturis & suauis rationibus uolumus definire, dico probabiliter, & salua rei ueritate, quod sunt ualde multi, ad quod arguo ex fundamento Theologico, scilicet quod clauis ecclesiae de attrito faciunt contritum, unde omnis qui cum attritione confitetur, consequitur contritionem, & gratiam, & consequenter indulgentiam & salutem si perseverat. Sunt autem ualde multi, qui indulgentiarum tempore confitentur, si credunt se mortali peccato detineri, & cum attritione, id est dolore imperfecto, qui tunc est quoniam homo uellet habere dolorem & gratiam a deo, nunquam de cetero peccandi. Unde omnes tales consequuntur gratiam & consequenter indulgentiam, nisi post confessionem, ante uenie acceptio nem relabantur. Et si plene non efficiunt quod mandatur, consequuntur partem proportionalis uenie, ut docet diuus Thomas. Et ex eodem fundamento probabiliter teneo, quod & si maior pars Christianorum non uiuat in gratia dei, maior tamen pars dei gratiam in morte consequitur confitendo cum attritione, consequenter autem etiam saluatur si perseverat. Et quod saluator dicit multos esse uocatos, sic intelligendum est est dictum, quia totus mundus est uocatus.

Mar. Falli ob id necesse est maiorem partem populi per indifferentem illam, & magnificam poenae solutae promissionem.

Syl. Non fallit maior pars populi si attriti confitentur & reliqua obseruant, eo uel maxime quod declamatores credo docent propter uenias alia pia opera non esse relinquenda, cum nullus pro certo sciat se ueniam assecutum, item quia & si illi ueniam non assequantur, pium tamen opus faciunt quod eos in salutem disponit.

Mar:

Vna haeresis
oppositum
Tho. dicere.

Vide ne tu propter
falsitatem
etiam adulatione
labores.

Facta ecclesiae
i. Romanen
suum improba
re est haeresis.

Imperfectis auferenda poenae opinio ut stertentes, resupinique in coelum inuehantur.

Nouum Theologiae fundamentum, ignoratum a Apostolis.

Lubrica anima indulgentiarum.

Multi uocati

Dare numeros ueniarum cauponatoribus non miseris fame pereuntibus disponit ad salutem,

Mar. Qualem potestatem habet Papa in purgatoriu generaliter, tale habet quilibet episcopus & curatur in sua dioecesi & parochia specialiter.

Syl. Quantum ad propositum de themate super quo disceptamus, id est quantum ad applicationem satisfactionis unius ad alterum, est multiplex differentia inter Papam in ecclesia tota, & episcopum in dioecesi, & curatum in parochia. Harum prima est secundum opinionem, que sentit indulgentias fieri ex thesauro satisfactionis Christi, non autem sanctorum, quia iuxta eam solus Papa potest indulgentias facere, sicut solus dispensat communia totae ecclesiae, cuiusmodi est dictus thesaurus. Sed quia istam opinionem falsam existimo, dico quod alia differentia est, quia Papa dispensator est thesauri infiniti, cum dispenset satisfactionem Christi, non autem alij, sed merita subditorum suorum duntaxat. Ex hac autem sequitur alia, quia solus Papa facit indulgentiam plenariam, cum solus sit certus quod thesaurus per eum dispensabilis sufficiens sit ad penas omnes diluendas. Alia etiam est, quia Papa dispensat bona, que alij dispensant, non e contra, unde & aliorum potestatem limitat & restringit, non e contra. Vtrum autem curatus indulgentias edere possit, modo non discuto.

Vide somnium ultra Epimenidis de differentia papae & reliquorum episcoporum

Mar. Optime facit Papa, quod non potestate clavis, quam nullam habet, sed per modum suffragij dat animabus remissionem.

Syl. Quantum ad indulgentias attinet, Papa habet clauem iurisdictionis secundum sanctos; etiam in purgatoriu applicatiue, animas tamen a debito seu reatu penarum non absoluit, sed eis tribuit unde penam uel debitum soluant, applicans & adiiciens eis satisfactionem Christi uel aliorum

Christus fuit aut obliuio aut parum candidus, quod cessante iniunctum suum meritum nobis applicare.

Mar. Hominem praedicant, qui statim ut iactus nummus in cistam tinnierit, euolare dicunt animam.

Syl. Predicator animam que purgatorio detinetur astruens euolare in eo instanti, in quo plene factum est illud, gratia cuius plena uentia datur puta deiectus est aureus in peluim, non hominem, sed meram & catholicam ueritatem praedicat, tu uero oppositum dogmatizas, si pertinaciam addideris, uide iuxta praedicta quid inde merearis, factum & doctrinam sanctae Romanae ecclesiae reprehendens. Nec plus est reprehensibilis declamator sic docens, quam cocus fastidienti stomacho substantiales cibos accidentalibus saporibus exacuens.

Mera & catholica ueritas, quod tinniente in cista aureo statim anima euolare purgatorio, o iniam.

Mar. Certum est nummo in cista tinniente augeri quaestum & avaritiam posse, suffragium autem ecclesiae est in arbitrio dei solius.

Syl. Certum est etiam Martine ista concludi esse detractorem, & uiri ponentis os in celum, nec minus certum est, erroneum & hereticum esse dicere: quod extante rationabili causa Papa non potest pro uoluntate plus & minus dare de suffragio unius alteri, cum deus hoc sibi concesserit.

Nolite os ponere in caelum

Mar. Quis scit si omnes animae in purgatorio uellent redimi, sicut de sancto Seuerino, & Paschali factum narratur.

Syl. Quicquid sit de somnijs, propter que nunquam a sana doctrina recedendum est, doctor angelicus in .xxj. distin. iij. querens an pena purgatorij sit uoluntaria, & multipliciter de pena distinguens sic concludit. Absolute nulla pena est uoluntaria, quae ex hoc est ratio pene, quod uoluntati contrariatur, sed conditionate, siue ex suppositione alicuius finis pena est uoluntaria, sicut uult quis pati uisionem ut sanetur & hoc dupliciter contingit. Aliquando enim per penam aliquod bonum acquirimus, ut patet in uisione; & sic ipsa uoluntas assumit penam, ut in satisfactione patet.

Arguta distinctio de pena si sit uoluntaria.

patet: quæ scilicet in hac uita est meritoria. Aliquando uero per pœnam nullū bonū nobis accrescit; tamen sine pœna ad bonum peruenire non possumus; sicut patet de morte naturali; sine qua scilicet non uenitur ad regnum; & tunc uoluntas pœnā non assumit, sed tolerat, & quantum ad hoc uoluntaria dicitur; & sic pœna inquit purgatorij est uoluntaria. Ex quibus uerbis diuī Tho. patet: quod qui in purgatorio sunt; illā pœnam non eligūt: sed illatam patienter tollerant, & uellent libenter ea carere si possent. Adde quod anima separata grata deo nullū habet maius desyderium, quàm uidendi deum, cum ad hoc omne suum uelle sicut ad finem ordinetur; licet pro dei uoluntate patienter toleret; unde si cum dei uoluntate possit carere pœna impediēte uisionem in hoc maxime letatur; plus quàm gaudium aliquod in hoc mundo nobis possit obtingere. Dicere autem oppositum, ridiculum & stultum est.

Hic bis puer
sanū uirū ri/
det senex.

Mar. Nullus securus est de ueritate suæ cōtentionis, multo minus de consecutione plenariæ remissionis.

Syl. Hoc de uiuentibus uerū est: anime uero que purgantur, certæ sunt se dei gratiā habere; & consequenter se indulgētias assequi, si rite conferantur, maxime plenarias; quibus statim a tormentis ad gaudia deducuntur.

Mar. Quam rarus est uere pœnitens, tam rarus est uere indulgētias redimens, id est, rarissimus.

Attritus cōfi/
tens obicem
ponit mirabi/
li more.

Syl. Esto quod recte doceas: tamen superflue doces: cum iam idē supra uirtualiter potueris, immo plus, quia dixisti non assequi nisi perfectissimos, qui rariores sunt quàm ueri penitētes, cum inter hos quidam sint alijs minus perfecti. Dico etiam quod uere penitentes tot sunt, quot attriti confitentes, cum omnes tales dei gratiā assequantur, nisi obicem ponant.

Mar. Damnabuntur in æternum cum suis magistris, qui per literas ueniarum securus se credunt de sua salute.

Hui quale pe/
riculum mi/
natur.

Syl. Qui per dictas literas sine bonis operibus tutos se putant fatui sunt, qui uero ex spiritali commodo eiusmodi literarum concipiunt spem melius uiuendi & moriendi, & purgatorias penas citius euadendi, recte sentiunt, & sic docentes recte docent. Time aut tibi magis Martine, ne uana eruditione inflatus, nunc resipiscas, eternoque pereas & damneris.

Mar. Cauendi sunt nimis, qui dicunt uenias illas donum esse dei in æstimabile, quo reconciliatur homo deo.

Indulgentiæ
donū inæsti/
mabile, quia
auri pondo
plus sexcētis,
nō poruimus
eas precium
hacten⁹ equa
re licet modo
ueniāt uilius.

Syl. Cauendi sunt magis detrahentes dei uicario, cum iniuste, tum etiā false & erronee. Qui uero dicunt (ut refers) uere dicunt, modo reconciliatio illa intelligatur improprie per amotionem reatus, qui animam a dei contemplatione clara secludebat.

Mar. Gratia enim illæ ueniales tantum respiciunt pœnas satisfactionis sacramentalis ab homine constitutas.

Syl. Iam liquet ex dictis quantum falsa & erronea sit ista sententia, etsi de posse Pontificis maximi sermo sit, est etiam heretica, quasi Papa non possit omnem penam per indulgentias abolere.

Mar. Non Christiana prædicant, qui docent quod redempturis animas

mas

mas per confessionalia, non sit necessaria contritio.

Syl. Nullum esse declamatorē reor; qui tam stulte docuerit; qua uero intentione tales positiones in mediū afferas ipse uideris. Si qui tamē docerent; q̄ non contriti nō uane indulgētias prosequuntur; quia proderunt contritione ex post facto accedente; non male docent apud complures peritos; quia sicut Papa potest cōstitutionem facere aut inficere ut ex tunc; ita etiam posset indulgētias largiri ut ex nunc suo tempore ualituras.

Quasi nō sit
deklararent
cōmissarij.

Mar. Quilibet Christianus uere compunctus habet remissionem plenariā a poena & a culpa, etiam sine literis ueniarū sibi debitam.

Syl. Si sentis q̄ omnis cui plena remissio pene debetur; eam assequitur; non obstante q̄ ueniarū literis careat; esto q̄ uerum doceas; tñ nihil dicis; quia deū dare omnibus que eis apud ipsum debentur ex congruo uel condigno; dubitauit nullus. Si uero sentis (ut uerba tua pre se ferūt) q̄ sine dictis literis omnibus uere cōtritis debita sit plena remissio penarum; hereticum est; & Canones oēs penitentiales euacuas & euertis; & tertiam partem sacramēti penitentiae; id est satisfactioem; & omnia iura loquentia de penitentia salutarī imponenda; & purgatorij. Nisi forte dicas; q̄ penam omnē remitti; & penam omnē exoluere idem sit; quod absurdum est.

Quasi neter
res ferme nō
ignorassent
tertiam hanc
partē pñā.

Mar. Quilibet uerus Christianus, siue uiuus siue mortuus, habet participationem omnium bonorum Christi, & ecclesiae, etiam sine literis ueniarum a deo sibi datam.

Syl. In opere bono q̄to reatus pene deletur; puta ieiunio; oratione; & elemosyna, duo sunt secundū doctrinam sanctorū; unum est meritum, quod nullius esse potest nisi operantis, qui solus pro opere proprio premio donatur; alterū est satisfactio, que aliud a merito est, unde is qui elemosynā largitur pro anima parentis, sibi quidē meretur, pro amico autem satisfacit ad abolendū penae reatum. Quis enim ausit negare elemosynam horum utriq̄ ualere. Si ergo de bonis operibus Christi & ecclesiae loquaris quantum ad meritum, licet pro alterius merito nullus muneretur; quilibet tamē deo gratus ex aliorum meritis aliquid boni percipit, puta protectionem dei, sicut deus recordatus Abrahe, liberauit Loth tempore euerisionis Sodome, uel saltem ipsum gaudium, quod quisq̄ bonus habet de bono alieno, secundū illud Psal. Participē me fac deus omniū timentū te &c. Sed quia hoc participiū paucis nō potest plene absolui dimittatur. Si uero loquaris de eisdem Christi & ecclesiae operibus gratia satisfactioem, dico cum diuo Thoma, quod in absolutioe a peccatis ex bonitate dei interueniente Christi martyrio, semper aliquid relaxatur de pena, non autem pena tota, alioquin plene implens in iunctum a sacerdote uel canone, etiam si nō plene satisfecerit deo euolaret, quod est hereticū, immo non oporteret sacerdotē quicq̄ imponere, nisi forte per uiam medicine ad precauendū imposteri.

Doctrina s̄
ctoz. i. Tho.
numerus p
nūero. Figit
sectionē ope
ris boni ridi
culam.

Participium
opinor noia
& uerbi.

Mar. Remissio tamē, & participatio Papæ nullo modo est contemnenda, quia, ut dixi, est declaratio remissionis diuinæ.

Syl. Siue de culpa, siue de pena intelligas, utrobique damnabiliter erras, quia & culpam relaxat dispositiue, & ministerialiter, & similiter penam peruenias ut crebro iam dictum est.

I Mar.

Mar. Difficillimū est etiam doctissimis Theologis, simul extol-
re ueniarum largitatem, & contritionis ueritatem coram populo.

Hoc est san-
cti Thomę
& Capreoli,

Thomistice
affingit deo
difficultatē
ignoscendi
nisi a Ponti-
ficis indulg. co-
gatur.

Syl. Postq̄ Martine peruerse docuisti, iam nunc detrahere incipis, & uenias
rum declamatoribus, & Pontifici consequenter. Quod autē difficile astruis
ego impossibile astruo tibi, tuiq̄ similibus, qui nō es (pace tue dixerim) bona-
rum disciplinarū preceptis institutus, qui duo falsa precepta tenes, que uenias
euertunt; unum quidē, q̄ uera contritio aboleat omnē penā, ut supra uideris
innuere; aliud, q̄ uera contritio penas uenias p̄ligat semper, ut sequenti con-
clu. patebit. Theologi autē bene instituti facile efficiunt, quod tu difficile pre-
dicas, dicentes; q̄ sicut in humanis offendens quenq̄ cū iactura honoris, aut
rerū, & si ex bono animo offensi restituatur ad amicitia abolita culpa, nō tamē
semper abolita emenda, immo nec actione iniuriarū plerunq̄; ita etiā & deus
abolita culpa lege cōmuni uult q̄ peccatorū emendā prestet, ut qui peccando
sue uoluntati plusq̄ debuisse indulget, aliquid cōtra suā naturalē uoluntatem
ex uoluntate electiua patiat, quod est penas dare pro culpis.

Mar. Contritionis ueritas pœnas quærit & amat, ueniarum autem
largitas relaxat & odisse facit, saltem occasione.

Se elidit, nā
si uera contri-
tio amat pœ-
nas, ergo nō
indulgentias
eas remitten-
tes.

Syl. Hec est tua potissima ratio, quare difficile dixeris utraq̄ posse saluare:
Dico uero cū sancto Tho. q̄ q̄ diu penas dare pro sceleribus est alicuius boni
allatum, ut in presenti uita, quando meritorū est, uera contritio amat penas
ad merendum & precauendū a peccatis, sine tamen contemptu ueniarū, quia
utrunq̄ melius est q̄ alterum, ubi uero pene nullum bonum afferūt, sed retar-
dant a bono glorie, quod eis non exsolutis haberi nequit, pene non assumun-
tur, sed tolerantur, dulcissimumq̄ est animabus ab eis misericorditer, absoluti,
& ita in purgatorio est.

Mar. Caute sunt uenias Apostolicę prædicandę, ne populus false
intelligat eas præferri cæteris bonis operibus charitatis.

Syl. Verū utiq̄ doces, sed nō minus caute sunt improbandę & restringende
in præiudiciū apostolice facultatis, & priuilegij concessi a deo beato Petro.

Mar. Docendū sunt Christiani, quod Papę mens non est, redem-
ptionem ueniarū ulla ex parte comparandā operibus misericordię.

Indulgentias
aiunt, puoca-
re ad opa mi-
sericordię.

Syl. Docendū sunt etiam, q̄ mens pontificis est per uenias prouocare fideles
ad opera pietatis, siue diuini cultus & misericordię, & q̄ melius est benefacere
& uenias assequi q̄ horum neutrum, uel alterum moliri.

Mar. Docendū sunt Christiani, quod dans pauperi, aut mutuans
egēti, melius facit q̄ si uenias redimeret, quia per opus charitatis cre-
scit charitas, & fit homo melior, sed per uenias non fit melior, sed tan-
tummodo a pœna liberior.

Indulgentię
sūt meritorij

Syl. Docendū sunt etiā, q̄ qui utrunq̄ potest melius est. Docendū sunt etiā q̄
per uenias nō fit homo melior essentialiter; fit tñ melior cōcomitāter, quia ero-
gare in opus piū aut alias bonū pro assecutiōe ueniarū meritorij est, unde ce-
teris paribus melius est dare elemosynā gratia ueniarū, q̄ gratia meriti precise
quia

quia ibi duo bona sunt, scilicet meritū, & sublatio impediētis ac retardantis a gloria, id est, reatus penarum, hic uero unicum est.

Mar. Docēdi sunt Christiani, q̄ quidē egenū, & neglecto eo, dat pro ueniis, non indulgētias Papæ, sed indignationē dei sibi uendicat.

Syl. Docēdi sunt etiā scriptores castigati⁹ scribere, q̄ tu scribas, q̄a quod scribis, nō est uerū, ubi quis petenti pauperi pōt elemosynā sine peccato negare, quod creberrime accidit, neq̄ ubi negat cū peccato qdē ueniali, sed sine mortali, quia p ueniali solo nō uendicat sibi hō indignationē dei, cū gratie, & charitati, ueniale nō repugnat, & cōsequēter nec amicitie quā ad deū habemus.

Quam maligne patrociniatur pauperibus beneplacitus frater.

Mar. Docēdi sunt Christiani, quod nisi superfluis abundant, necessario tenentur domui suæ retinere, & nequaquā effundere.

Syl. Docendus es & tu sufficiētius diuidere, quia tēporalis hominū facultas insufficienter diuidit per necessaria que quis domui sue tenet retinere, que scilicet sunt necessaria, sine q̄bus nō & superflua, sed hec est diuisio sufficiēs iuxta diuū Tho. Bonorū em̄ temporalium hominis quedā sūt necessaria ad uitam suā & suorū, que dicunt necessaria, sine q̄bus nō, supple uiuif, quedā uero sunt necessaria ad uitā decentē, que dicunt necessaria, sine q̄bus nō bene, & quedā nec sic nec sic, que dicunt superflua simpliciter. De primo necessario nec uenite sunt redimēde, nec elemosyna danda, nisi quis eligat mori dando pro bono rei publice. De secundo tenent homines elemosynā dare solū in necessitate extrema, pōt autē & debet homo dare de consilio extra dictū casum partē huius necessarij cum indiuisibili nō consistat, nō autē totū. Sic ergo patet q̄ etiā non habens superflua, potest redimere uenias, ex parte eius quod est necessarium, sine quo non bene.

O philosophi plus q̄ Aristotelicum hoc est pl⁹ q̄ gentile, extrema necessitate. i. cū aplius pdesse nō potest elemosyna danda.

Mar. Docēdi sunt Christiani, quod redemptio ueniarum est libera, non præcepta.

Syl. Docēdi sunt etiā, & docere debēt boni filij ecclesie Romane & conseruenter dei, q̄ princeps pro cōmuni bono possit coactiue exigere bona a subditis, sed pontifex Romanus, utriusq̄ potestatis apicē tenens, pro fabrica Basilice sancti Petri, que est totius Christiani populū bonū, petit quod iubere possit, & petendo munerat ex thesauro sibi tradito.

O adulatorē pot ne pontifex ad emendas indulgētias cogere?

Mar. Docēdi sunt Christiani, quod papa sicut magis eget, ita magis optat in ueniis dādis pro se deuotā orationē, q̄ promptā pecuniā.

Syl. Immo nō sunt sic docēdi, quia hoc esset eos a multis bonis que ueniarū gratia faciūt dimouere, sed potius sunt docēdi, q̄ oēs fideles ex debito charitatis tenent pro summo pastore, etiā sine ueniis orare, & q̄ papa multoties dat uenias, ut fideles prouocet ad orandū pro se, ut semp facit in sua capella. Quando uero ultra orones etiā pecunijs indiget uenias largit, nō gratia pecuniarū, sed eius rei ad quā pecunia ordinat, puta in itaurationē hospitaliū & ecclesiarū & hoc cū facit, oēs quorū interest letant & gratulant oēs, nisi q̄ tu Martine id quod in alijs ecclesijs in itaurationis laudat, in fabrica prima totius reip. Christiane uituperas, qui si a dño nostro habuisses bonū Episcopatū cū plenaria indulgentia ad ecclesie tue reparationem, forte dulcioribus uerbis abundasses, & quibus detrahis, uenias extulisses.

Lepide dicitur nā rarus est trapezita, q̄ nō uelit pecunias propter usum.

Vide q̄ pulchre ex se alios metitur.

Mar. Docēdi sunt Christiani, quod uenix Papæ sunt utiles, si non

I ij in eis

in eis confidant, sed nocentissimæ, si timorē dei per eas amittant.

Pro indulgē/
tijs agendæ
gratię, num
potius p bñ
ficio redem/
ptionis?

Syl. Docēdi sunt etiā, q̄ confidētia ueniarū ab alijs bonis operibus nō retar-
dans nihil obest, sed occasionaliter prodest, dum anima ex hoc in gratiarū acti-
ones assurgit. Docēdus etiā es tu, ut cautius obserues, ne paucis uerbis tibi ipse
contradicas, qui interdū uenias dīcis esse utiles, interdū solum signa diuinæ re-
laxationis, que signa etiā apud te sunt fallacia, cum scribas nullū esse certam
q̄ relaxationem penarum sit affecutus.

Mar. Docendi sunt Christiani, quod si Papa nosceret exactione
uenialium prædicatorum, mallet Basilicam beati Petri in cineres ire,
q̄ ædificari cute, carne, & ossibus ouium suarum.

Maximū se/
cretū, qd' ne/
mo hoim ig/
norat, Luthē
rius traduxit
cōtra charita-
tem. i. q̄stum
impudētē.

Syl. Docendi sunt potius Christiani, q̄ tu iniuste prædicatoribus detraxeris
contra ordinem fraterne correctiōis, talia secreta, si qua sunt (quod tūx credo)
in publicū per uniuersum orbem seminando, qui talia si noueras, debuisti fra-
terne correctiōis normam obseruare, eo uel maxime q̄ talis sit huius innocē/
tissimi pontificis mens, ut nullus non inique modo, uerum etiam nec indecen-
ter operetur aut uiuat.

Mar. Docendi sunt Christiani, quod Papa si sicut debet, ita ueller,
etiam uendita, si opus sit, Basilica sancti Petri, de suis pecuniis daret il-
lis, a quorum plurimis quidā concionatorū ueniarū pecuniā eliciunt.

Syl. Docendi nō essent ista populi, quia esset contra fraternā charitatē, sed si
nō sperat de clamatiū correctiō per secretā monitiōnē (ista em̄ nō fiunt in am-
bone, docēdus esset is platus, cuius interest, & singulariter dñs noster Papa, si
tamē aliq̄ tales sint, quod ut credā, uix adduci possem, quia esto q̄ declamato-
res forent rapaces, per uim tñ nō extorquēt, spōte uero nullus est adeo stultus,
ut si usq̄ adeo sit egens, ut pro eis suffragio Basilica sancti Petri uendēda foret,
uel id pro indulgentijs pecunias effundere, unde potius credo q̄ loquaris per
talenta, & talia aut excogitas, aut exornas.

Mar. Vana est fiducia salutis per literas ueniarum, etiam si cōmis-
sarius, immo Papa ipse animam suam pro illis impignoraret.

Tragedice
loqui & ex/
haurire au/
res.

Syl. Vana est ista tua cōclusio & similes, quia nullus est tam stultus, ut salutē
suā talibus literis cōmittat sine uolūtate penitēdi uel statim uel tandē, sed tu ui-
deris loqui nō theologice, sed tragedice ad aures populorū exhauriendas, uide
autē ne diuino iudicio inde exhaurias maledicta irrisiōnes & censuras.

Mar. Hostes Christi & Papæ sunt ii, qui propter uenias prædicā-
das, uerbum dei in alijs ecclesijs silere iubent.

Merito alibi
interdictum
ne predicet
q̄ minus in/
dulgentiæ ui-
lius ueneāt

Syl. Raris crebra cedere consueuerūt, sic celebrius colit̄ annalis solennitas
sanctorū, q̄ sabbatina dei matris, aut pene quotidiana trinitatis. Sic ex causa
pōtifex cuiq̄ declamatori pro loco & tēpore indulget, ut alijs silentiū indicat,
quo populū habeat frequētiore, ut inquisitori utq̄ ordinario, quod potest cō-
mēdari. Astruere uero pape hostes esse, qui cum sua gratia & beneplacito ope-
rantur, aut etiam dei, stultum & ridiculum est.

Quasi deus
uspiā de que
stuosis indul-
gentijs sit lo/
cutus.

Mar. Iniuria fit uerbo dei, dum in eodem sermone æquale, uel lon-
gius tempus impenditur ueniis, q̄ illi.

Syl. Dico ut supra proxime, & ulterius, q̄ ita loqueris, ac si publicatio uenia-
rum cum his que ilam comitantur, declaratoria & hortatoria, non sit semina-
tio

tio uerbi dei, quod nego.

Mar. Mens Papæ necessario est, quod si ueniæ, quod minimū est, una campana, unis pompis, & ceremoniis celebrant, Euāgeliū, quod maximū est, centū campanis, centū pompis, centū ceremoniis p̄dicet

Syl. Dico ut supra proxime, & ulterius, q̄ consimiles cōclusiones nō decēt grauem theologū, sunt enim pueriles, & uidentur esse uiri stomachati, & inferentis os in celum, & contra stimulum calcitrantis,

Ecce uerū p̄cri potius fa-
tentur q̄ gra-
ues theologi

Mar. Thesauri ecclesiæ, unde Papa dat indulg. neq; satis nominati sunt, neq; cognitū apud populum Christianum.

Syl. Non est mirū si uulgus ista nō nouit, cum tu, qui cū orbe uniuerso te disputaturū obtulisti, ista aut nō intellexeris, aut fingas, ut patebit. Sunt enim isti thesauri noti & nominati, nō quidē lumine nostre rationis, sed spiritus sancti, qui per sanctos suos nos edocet, quibus tu nō assentiens, auctoritate tua, aut tui similiū, alios thesauros effingis. Venie ergo siue indulgētie auctoritate scripture nobis nō innotuere, sed auctoritate ecclesie Ro, Romanorūq; pontificum, que maior est, inter quos sanctus Gregorius primus (teste diuo Tho.) indulgentias dedit Rome in stationibus, ceteriq; sunt secuti. Thesaurus ergo iste secundū sanctos, cū theologos, tum etiam canonistas, sunt merita Christi & sanctorū, non ea ratione qua merita, sed qua satisfactiōes.

Indulgentiæ
auctoritate
scripturæ no-
bis nō inno-
tuere, sed p̄
rificū Ro. q̄
illa, maior ē,

Mar. Thesauros certe unde indulgentiæ dantur, non esse temporales patet, quia non tam facile eos profundunt, sed tantummodo colligunt multi concionatorum.

Syl. Nō doces Martine, sed detrahis, nō cōcionatorib; tantū, quos scis rem suā nō p̄mouere, sed innocentissimo pontifici, & qdē iniuste, quippe, qui nil uellet aut inique, aut etiā indecēter agi, maxime uero p̄textu sue auctoritatis.

Mouet inui-
diā Lutheriq;

Mar. Nec sunt isti thesauri merita Christi & sanctorum, quia hæc semper sine Papa operantur gratiam hominis interioris, & crucē, mortem, infernumq; exterioris.

Syl. Immo secundū sanctos tam theologos, q̄ canonistas celebriores, sūt p̄dicta merita Christi & sanctorū, nō ea ratione qua merita, sed qua satisfactiōes Christo sup̄uacane, sanctis autē superabundātes, Quarū satisfactiōnū ualorē uerū est quidē in nobis operari, & nobis applicari, sed non sic, ut plene per eas liberemur ab om̄i reatu, nisi in casu duplici; primo quidē si nos p̄ satisfactiōnē plenā eis cōiungamur; secūdo uero si pontifex eas nobis plene p̄ indulgentias applicet. Si aliter sentis, aberras a fide, nec indulgētiarū thesaurū intelligis,

Bellū, sonū,

Mar. Thesauros ecclesiæ sanctus Laurentius dixit esse pauperes ecclesiæ, sed locutus est usu uocabuli suo tempore.

Syl. Etiam nunc latenter mordes potius q̄ doceas, quasi tēporibus nostris pauperes nō sint p̄tificis hominūq; thesauri, puto autē quod licet Romanus clerus a p̄fectione primeua declinarit, quod nō inficior; tu tamē nō sis talis, q̄ possis irreprehensibiliter reprehēdere, & qui a primeua patrū religioſitate nō declinaris, quod equidē uel hinc conijcio, quia nullus sapiens est (ut reor) qui te esse detractorē iniustū non astruxerit, quanq̄ etiā utinā sic Rome essent bona cetera, sicut elemosine p̄ie, quod ut reliqua taceam, etiā pauperū numerus sine numero indicio sit; maxime uero in pio pontifice, qui nulli quantumuis

Hoc clamat
totus mūdus
nec ignorat
Germania,
q̄tūcūq; bar-
bara italis di-
catur.

I iij extero

extero aut ingrato uiro, scit petita denegare.

Mar. Sine temeritate dicimus clauēs ecclesiæ merito Christi donatas, esse thesaurum istum. Clarum est enim quod ad remissionem peccatorum & casuum sola sufficit potestas Papæ.

Mediã the-
sauro edificat
sur, arx.

Syl. Si cuiusq; sancti testimoniũ citaueris, tecũ in hoc sentientis, temere te sic docuisse negabo, qd' puto nõ facies. Et quidẽ fateor ad id sufficere potestatem pont. maximi eo modo quo potestas regis ad arcem fabricandã, uidelicet mediã ante thesauro, q nõ sit potestas, sed materia potestatis. Cũ em̄ ecclesia ex thesauro isto faciat indulgẽtias plenarias, si thesaurus iste sit clauēs ecclesiæ, aut clauēs admote peccatoribus operabuntur cum electione, sic q in sacramentali penitẽtia nõ operabuntur quantũ possunt, absoluendo ab omni pena sicut ab omni culpa, aut semper penã totaliter abolebunt, quorũ utrũq; falsum est: primũ quidem, quia nullus sacerdos sic absoluẽdo intendit, sed intendit peccatori benefacere quantũ potest; secundo uero, quia purgatoriu tollit; unde doctor angelicus docet per clauem remitti partẽ penę, nõ totam. Iste ergo thesaurus materialiter est satisfactio Christi & sanctorũ, effectiue autẽ est clauis iurisdictionis qua dispensatur. Igitur potestas pont. per clauẽ ordinis oẽm culpã, & per clauẽ iurisdictionis, cuius est indulgere, omnẽ penã ex causa potest abolere.

Clauis pias.

Mar. Verus thesaurus ecclesiæ est sacrosanctũ euangelium.

Syl. Verũ quidẽ Martine dicis, sed tñ equiuoce loqueris de thesauro; & hoc ipsum uerũ quod dixisti, ad malũ finẽ ordinas, ut uideat, ut etiã statim patebit.

Mar. Thesaurus euangelii est merito odiosissimus, quia ex primis facit nouissimos, thesaurus indulgentiarũ merito est gratissimus, quia ex nouissimis facit primos. Igitur thesauri euangelici retia sunt, quibus olim piscabantur uiros diuitiarum, thesauri indulgentiarum sunt, quibus nunc piscantur diuitias uirorum.

Canẽ uocat.

Syl. Si mordere canũ est propriũ, uereor ne tibi pater canis fuerit, qui ad hoc uideris natus ut mordeas, uereor insup ne ppter tuã dicitatẽ, & illationẽ tui oris in celum aliquid mali tibi cõtingat; nec uideo quõ uenias excusandus ab anathemate ex capite multiplici, nec puto q uir sis mētis compositẽ, qui talia caracteribus formanda tradideris.

O Christia/
nã modestiã.

Mar. Indulgentiã quas concionatores uocant maximas gratias, intelliguntur uere tales quo ad quæstum promouendum.

V. burse q;
aia indulgen-
tia plus p̄t̄r

Syl. Iam pontifice deserto, spũs sancti muneribus detrahis, quasi ipse indulgentie nõ anime, sed burse perutiles sint, quod blasphemiam dixerim.

Mar. Sunt tamen reuera minimæ ad gratiam dei, & crucis picturam comparatæ.

Sũt maxime
p hyperbolẽ
ut culex.

Syl. Hi qui uenias gratias maximas astruunt nulli cõparantes, excusandi ueniunt p hyperbolẽ, tu uero qui eas cõparas gratie Christi, uide quo nõ pacto excusabere dicẽs eas minimas, cũ etiã sint gratie alię, & alia dona minora, puta ipsa bona fortune, nec reor poteris aliquã excusationẽ pretẽdere, que ueniarũ declamatoribus eque nõ congruat, cõsequenter autem iniuste mordes.

Mar. Tenentur episcopi & curati ueniarum Apostolicarum, commissarios cum omni reuerentia admittere, sed magis tenentur omnibus

bus

bus oculis intendere, omnibus auribus aduertere, ne pro commissiōe
Papæ sua illi somnia prædicent.

Syl. Si tibi talia dicenti animus inesset equus & bonus, tacendū esset, sed sicut
diabolus in omni suo opere suam superbiam, ita tu quoque in omni pene tua con-
clusionē tuam malevolentiam redoles.

Mar. Cōtra ueniarum Apostolicarum ueritatem qui loquitur, sit
ille anathema & maledictus.

Syl. Effigiem geris eius, qui consignare se putans, in lumē proprium impin-
git. Veritati enim ueniarum aut ignorantia, aut malitia, multum detraxisti, ut
liqueat ex dictis.

Mar. Qui uero contra libidinem & licentiam uerborum concio-
natoris ueniarum curam agit, sit ille benedictus.

Syl. Sit in quā benedictus, si charitate, si iustitia, si pietate mouetur, qui uero
contra licentiosum in dicendo, licentiosus est in scribēdo, a deo quidē bonus
efficiat, ab hominibus uero ad aliorū monumentū castigetur. Malo nodo
malus querē
dus cuneus.

Mar. Sicut Papa iuste fulminat eos, qui in fraudē negocii indulgen-
tiarum quacunque arte machinantur, multo magis fulminare intendit
eos, qui per ueniarum prætextum in fraudem sanctæ charitatis & ue-
ritatis machinantur.

Syl. Dominus noster Papa tante uirtutis creditur, ut per suos ministros nil
indecent fieri uelit, an uero in eos delinquentes intendat animaduerrere p̄ ana-
thema ut dicis, puto nescias. Mouet inui-
diam.

Mar. Opinari uenias Papales tantas esse, ut soluere possint hoīem
etiā si quis per impossibile dei genitricē uiolasset, est insanire.

Syl. Astruere quod habes plenitudinē potestatis a Papa ad uenias possit absoluere a
culpa in dicto casu per ordinis clauem, & a pena per clauem iurisdictionis, non
est insanire, sed sane sentire, cum etiam idem possit in ludam, & in eos, qui aut
uirginem aut Christum interemissent, modo essent uiatores. Videris autem
loqui tragedice. Sic affirmasti
se prodest.

Mar. Dicimus contra, quod ueniarum Papales nec minimum pecca-
torum uenialium tollere possunt quo ad culpam.

Syl. Immo tibi tollere non possunt ueniale, etiā quo ad penā, quippe quoniam
secundū te sunt solū signa & non causa remissionis. Quod uero per uenias cul-
pa remittat, predicatorē ueniarū docuisse credo nullū, quippe cū etiā rudiori-
bus liqueat assentionē ueniarū preexigere culpā abolitionem, cū huius rei
gratia etiam rustici sua crimina fateantur. Cur non Mar-
tini uerba di-
citis libere,
si ita creditis

Mar. Quod dicitur, nec si sanctus Petrus modo Papa esset, maio-
res gratias dare possit, est blasphemia in sanctum Petrū & Papam

Syl. Et si sanctus Petrus credat sanctior fuisse omni post futuro pontifice, &
in gratijs personalibus copiosior, quantū tamē attinet ad clauē iurisdictionis &
ordinis

Pe. et Leo, x ordinis errorum est, ne hereticum dicam; dicere Leonem, x, Petro primo mī
æquatur, et si norem, & non posse de iure quecumq; ille potuit.

Mar. Dicimus contra, quod etiā iste & quilibet Papa maiores ha
bet, scilicet euangeliū, uirtutes, gratias curationū &c. ut. i. Cor. xii.

Syl. Timeo ne dei iudicium super tuum caput portes, qui per ironiam ita ir
risorie loqueris uniuerso orbi de tanto pontifice: Vtinam autē tibi sint ille uir
tutes, que in domino nostro predicantur.

Mar. Dicere crucem armis papalibus insigniter erectā, cruci Chri
sti æquialere, blasphemia est.

Syl. Tibi nō credere quoniā iam cepi, neq; hoc puto ab aliquo ueniarū decla
matorē p̄dicatū ita nude, ut recitas, quāq; quilibet crux in qualibet materia eque
representet imaginē Christi, & eque adoranda sit, seclusa ratione contactus,
de qua ad presens breuitatis gratia supersedeo.

Mar. Rationem reddent episcopi, curati & theologi qui tales ser
mones in populum licere sinunt.

Syl. Videtis Martine uelle te per hec iustificare, quasi recte feceris, detrahen
do uenijs cōtra preceptū dñi nostri Pape, & detrahēdo ueniarū cōcionatorib⁹
& pontifici contra preceptum dei, sed nequaq; propterea q̄ theologus sis, ue
nis in predictis excusandus, sed arguendus, plectendus, & ad omnem heresim
abiurandam cogendus.

Mar. Facit hæc licentiosa ueniarum prædicatio, ut nec reuerentiā
Papæ facile sit etiam doctis uiris redimere a calumniis, aut certe argu
tis quæstionibus laicorum.

Syl. Pulchre sub colore excessuū eorum qui declamant, iterum impingere
uis in pontificem, quæstiones secularibus ascribens, sed age, en reuerentia &
amor ad pontificem docebit me soluere insolubilia tua, incipe.

Mar. Scilicet cur Papa non enacuat purgatorium propter sanctissi
mam claritatem, & summam animarum necessitatē, ut causam omnīū
iustissimam, si infinitas animas redimit propter pecuniam funestissi
mam, ad structuram Basilicæ, ut causam leuissimam.

Syl. Deus qui tanq; agens supremū, omnia uertit ac dirigit in finem postre
mū, unde & omnes homines uult saluos fieri, nulli uoluit gratiā, qua in finē il
lum dirigat & saluet elargiri, nisi ex parte eius, qui gratiā erat acceptur⁹, esset
p̄paratio quedā, & meritū cōgruitatis, quē apparatū qui habere nequeūt ut in
fantes, his uult suffragari p̄ alios Christus quoq; q̄ p̄ nobis infinite satisfactio
nis passionē tulit, nō uult illā nobis suffragari, nisi nos p̄ nostrā satisfactionem
insufficientē, eius satisfactioni sufficienti & sup̄abundanti iungamur. Cum er
go deus post penam anime ex contritione & clauibus misericorditer abolitā,
ex sua simul misericordia & iustitia talem animā addixerit tali pene exoluen
de, puta annorū centum, qua ratione debet pontifex totam illā penā, uel etiam
partem relaxare cum tanto preiudicio iustitie diuine, nisi ex parte talis anime
aliquod meritū afferat, puta elemosyna, aut ieiuniū, aut oratio a se aut ab alio

pro se oblatū: Inde est q̄ clamant omnes sancti, cum theologi, tū canoniste, in
ueniarū largitiōe causam aliquā oportere interuenire, que causa est q̄cqd est
in dei gloriam, uel promotionem boni cōmunis, & hmōi. Patuerit ergo cur
Papa

Pe. et Leo, x
æquatur, et si
ille hūc in re
leuicā. i. gra
tia personali
forte excelle
rit.

Mouet inui
diam.

Quilibet
crux eq̄ adol
randa ipsi
Syluestro.

Mouet inui
diam.

Facit christū
institore, &
nihil gratis
nobis largi
entem.

Sancti cano
nista.

papa purgatoriū nō euacuat, quia uidelicet nō subest rōnabilis causa relaxādi rigore iustitię diuine in oibus aniabus purgatoriū, que si subesset, utiq; posset illud euacuare, puta si daret plena indulgentia, etiā defunctis porrigētibus adiutrices manus ad expeditiōē in Turcas, & q̄libet ania purgatoriū amicū haberet, sibi debite & cōplete suffragantē. Charitas autē pont. & necessitas aiaz nō est ratio efficax sic relaxandi iustitiā diuinā, quā deus talis necessitatis cōsci us, & infinite charitatis ac misericordie uisceribus plenus sanxit & inuolabiler seruat. Age nunc Mar. & alia quesita multiplica.

Nulla est cōrōnalis poitibus aiabus redimendis epurgatorio

Ecce pecunia potior ē charitate.

Mar. Cur pmanēt exequiā & anniuersaria defūctorū, & nō reddūt aut recipi pmittit bñficia p illis istitura, cū iā sit iuria p redēptis orare.

Syl. Due huius cause sunt. Prima qdē, q̄ incertū sit, an is q̄ porrigit manus adiutrices ut anie cuiuspiā plenā ueniā obtineat, secūdū p̄pria facultatē porrexit qd̄ necesse est: p̄t em̄ aliq̄n porrigere nimisū parce, q̄ casu aia non assequit indulgentiā plenā, sed secūdū p̄portionē exhibitā ad id totū quod fuerat exhibendū, ut docuit diuus Tho. Alia uero causa est, quia & si suffragia nō proficiunt iam redemptis, alijs tamē profunt, & hoc ipsum morituri intendebāt, qui sibi anniuersaria p̄petua ordinarūt, cū nō sit uerisimile q̄ crederēt se in purgatorio perpetuo futuros, donec celī cū terra mouendi forent.

Paucē dotes nō nanciscuntur indulgentias p̄ aiab.

Mar. Itē quæ noua illa pietas dei & Papæ, quod impio & inimico p̄pter pecuniā cōcedūt aiam piā & amicā dei redimere, & tñ p̄pter necessitatē ipsiusmet pię & dilectę aiaz nō redimūt eā gratuita charitate.

Syl. Quæ est ista noua ignorātia tua (ut cū stomacho loquar) ut putes q̄ de infinita charitate sua (iustitiā sic exigēte) aiam cōsciū in tali necessitate cōstituerit, & deinde nulla facta mutatione ex parte dei uel animæ debeat eam ex tali necessitate educere? Interueniat ergo causa aliqua necesse est, ut clamāt sancti uniuersi, si dei iustitiā aut relaxāda penitus, aut certe mitigāda est, q̄ causa nō ex parte dei (inuariabilis em̄ est) sed ex parte anime pensanda est.

Pecunia p̄t mutare aiam i purgatorio & intensissima charitas non mutat.

Mar. Item cur Canones poenitentiales re ipsa & non usu in semet abrogati & mortui, adhuc tamen pecuniis redimuntur per confessiōnem indulgentiarum, tanq̄ uiuacissimi?

Syl. Visis conclu. tuis Martine, doctus mihi primo aspectu uisus es, dicta uero tua exactius p̄scrutanti, mihi uideris satis grossus: quippe qui nō uideas, q̄ licet canones eiusmodi quo ad id sint abrogati, q̄ secūdū illos penitētię nō sūt necessario imponēda peccatoribus, cū hodie sint oēs arbitrarie, nō tñ abrogati sunt quantū ad hoc, ut reatus ad penā iuxta eos taxandā nō maneat, nisi forte alicubi diuine iustitię mensurā excedant, plus iusto imponētes, & quātū ad istum reatum pene uiuentē & ligantem redimuntur. Vnde tibi pro regula obseruandū est, q̄ ecclesia Ro. sicut in dicto, ita & in facto suo nō fallitur in fide aut moribus, alioquin a uia salutis aberras.

Acumen de poena arbitraria.

Opiā regulā

Mar. Item cur Papa, cuius opes hodie sunt opulentissimis Crassis crassiores, non de suis pecuniis magis, q̄ pauperum fideiū struit unā tantum Basilicam sancti Petri.

Syl. Vbi multe diuitie, ibi (diuina scriptura teste) multi sunt qui comedunt illas; & forte S. dñs noster p̄ suo gradu & maiestate est pauperior te, cui si census esset exiguus, forte non uacaret ista conscribere. Quid uero latenter reprehendit

Pōtēx Ro. pauper.

Impare pōt
pecuniam

hendis ex laicorū persona pontificē, qui pecunias excipiat a spōte offerētibus qui pro hoc cōmuni; & quidē celeberrimo bono, iuste tanq̄ summus in mūdo gemina potestate rex imperare eas & indicere posset.

Mar. Item quid remittit, aut participat Papa his, qui per contritiōnem perfectā ius habent plenariæ remissionis & participationis.

Syl. Si quis tanta cōtritiōne torqueat, ut omnium peccatorū suorū reatū abolet, huic Papa nihil penarū remittit, sed si reris oēs contritos esse eiusmodi, eueris purgatoriū, & non modo hereticus, uerū heresiarcha es quantū ego sentio, qui hactenus nullū relegerim ista nefanda docuisse.

Mar. Itē qd adderet ecclesiæ boni maioris, si Papa sicut seffacit ita cēties in die cuilibet fidelium has remissiones & participatiōes tribueret

Plenariā in/
dulg. sapius
redimens, lu
crū habet ex
ponendo pec
cunias.

Syl. Duo bona adderent, unū quod necesse esset fideles toties repetere causam gratia cuius dantur uenias, puta elemosynā aut orationē, aliud, quia remitteretur omnis nouus penarū reatus, si quis post ueniam incidisset.

Mar. Ex quo papa salutē q̄rit animarū p uenias magis q̄ pecunias cur suspēdit uenias & literas iā olim cōcessas, cū sint æque efficaces.

Syl. Ideo facit, ut sicut olim p̄decessores sui uenias dederunt p structuris minoris momēti, & q̄ iam forte uel ex toto, uel ex parte explete sunt, ita ipse pro ista structura largiat omnium preclara, & in hanc fidelium pia uota colligantur.

Mar. Hæc scrupulosissima laicorū argumēta sola potestate cōpescere, nec reddita ratione diluere, est ecclesiā, & papam hostibus ridendos exponere, & infelices Christianos facere.

Apex p̄tātis
in pontifice.

Syl. Ecclesia Ro. que in Ro. p̄tifice uirtualiter inclusa est, t̄p̄alis & sp̄ritiua iis potestatis summū in papa apicem tenet, & seculari brachio (prout iura decernūt) p̄t eos q̄ fide primo suscepta, deinde male sentiūt cōpescere, nec tenēt rationibus certare ad uincēdos p̄teruēntes, nisi maxime ueritas in aperto est, ego t̄n uolo tecū rationib⁹ agere, & experiri quid scribēdo possis. Hostes autē se irridētes, & corpales & sp̄itales, solet eccl̄ia ad nihilū (deo iuuante) deducere.

Minatur.

Mar. Si ergo uenias secundum spiritum & mentē Papæ prædicarentur, facile omnia illa soluerentur, immo non essent.

Argotizatio
nibus,
Elegantia
Italica.

Syl. Si mens p̄tificis esset illa quā tu scripsisti, esset mens male docta, & longe a ueritate aberrans, ut patuit, & clarius patebit; cū iam non conclusionibus sed argotizationibus agemus.

Mar. Exhortandi sunt Christiani, ut caput suū Christū per p̄enas mortes, infernosq̄ sequi studeāt, ac sic magis per multas tribulatiōes intrare coelum, q̄ pro securitate pacis confidant.

Syl. Exhortadi etiā sunt, ut caueāt a doctrina tua tuicq̄ similiū, que nec sana, nec charitatiua est, sed detractoria & sugillatiua. Tribulatiōes uero in hac quidē uita a uiris p̄fectis eligunt, quādo sunt alicuius boni allatiue, in futuro autē secus, ut supra ex diuo Thoma deductū est. Hac ergo sunt Martine, que ad

Quā Thomi
stice puocat
Lutherū ad
certamē, qui
nūq̄ posthac
in arenā pro/
dibit.

cōclusiōes tuas respōdēda occurrerūt, posthabitis in fine quibusdā uanis que loqueris. Eia nūc age, aut improba mea, aut tua proba. Ego quoq̄ imposterū itidem faciam. Et ut latior tibi campus certaminis adsit, etiā ea q̄ in Syluestrina scripsi, subst̄nenda propono.

FINIS.

REVH